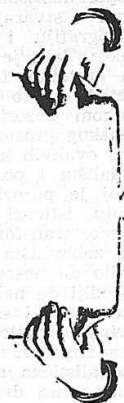

SUGREB

slavko
lebe
dinski

Osvane Stojan u jarku, cipele mu nigde nema, oko vrata mu se venac crljene paprike žari. Svadbari su mu kocima leđa naravnali, lemali ga po slabinama što u mladu dira kad je ona poput oka u glavi svečevoj, poput tamjana čista. Onako pijanog, usadili su ga na tarnice, konje zapenili i njega kocima devetali, venac paprike oko vrata naredili i ćuš-kama pravedničkim darivali.

U bunaru da se iznedrio, na groblju svet da je ugledao, ne bi Stojana veća muka pohodila. Sunce ogreje bunjište, grana se od bagrema odmetne, a pojakog čoveka leden znoj popada. Pas vodenglavi kad grebe, onda mu se u dušu nečisti zavukao, pa sa njim dušu hrišćansku deli. Pijan čovek bogazu ne bere, pameť mu je rakijom pomefena. Stupiš li nogom, nagaz ako ti se na tom mestu nađe, muka će ti glavu potrošiti.

Zalud iz crkve tamjan bije, zalud sveće što nadimom čovekovo lice blagdanje, kad ti cipelu voda davojavljenka odnese. Gleda Stojan, a glava mu se pričinja kao zagađeno stočište. O pojasu mu visi štrojačka alatka, po leđima mu naboji mira ne daju. Žed ga sa svih strana ukiva, trava mu se sa kosom pomrsila.

Stojan se domu dovuče, ženu izlema da je sva kuća ječala, i na počinak ode.

A pošten je život Stojan naživeo. Samo da se bruka ne raščuje gde kuću nevestinju osramoti i na jad obraz iznese. Venac paprike je u zemlju zaprefao, ali bruku nije.

Sad su ga seljani nerado gledali, nisu ga pozivali da marvu obrezuje i da celiva runjav obraz domaćinu. Nevesta je poput oka svečeva, u nju ne diraj. Ugljevlje u vodu stavi, ali venčanu halju ne kaljaj.

Jeste da je zgrešio, ali mu je dudovača pameť svalila. Kažu da je štrojačkom napravom zastizao mladoženju. Kažu da je nevestu marvenim makazama po kosi rezao i na zemlju svalio. Jeste da je zgrešio, ali ga je dudovača u mahnitost namamila.

Stojan za dane ne pita, sa ženom u slozi živi i po kući se besposlen razlazi. Ode u crkvu i klecalu dare pokajničke spusti: maramu sviloprelju i šaku oraja. Vernike vrata crkvena propuštaju, a i Stojan ulazi. Misli: oprošteno mi je, daleko greha ne bilo. Stojan se klecalu zajada. Nema boljeg mesta od crkvenog oslona.

A kad se domu vrati, nema mu žene. Sasuo je u sebe sukane rakije i sira se posvojka najeo, a Petrinje nema da mu noge opere. Kao da je načas iz doma izbila, brašno da dobavi za kolač ili vode za pasulj da zahiti.

Ali dode Spasija, zaupokojka, i sve mu po redu glasom zanese. Zna se da kurveštija ima što po kamari sena s momkom mirisavku razmiču. Zna se da žena što okom zahiti, bokom prihvati. A njegova Petrinja se u noćnice zametnula, vilinju se podala. Pazuho svoje vilinjom glogom i travom raskovom mazala. Na oči mu izlazila i oči mu muške zavarala. Kusao je s njom Stojan čorbu prismakaču, po nogama joj šarao, a ona se u vilinje dohvatila. Od nekrštenaca je ručak gotovila, sisano mleko od dojenčadi postavljala na trpezu. Zapajala ga belim pelenom i sinjom travom javkom. Cipelu ti je mušku u vodu davojavljenku zabacila, spominje Spasija.

Gleda Stojan postelju, gleda svoj nagaz muški. U noćnicu se prepodobila, eto, na sugrebima noge rastavlja i ganja kera. Stojan gleda svoju bosu nogu, rukom češe grud. Spasija, zaupokojka, sva se spekla u vrafima, daje mu grumen tamjana da zamine nesreću. Mahništa Stojan, krov plaši kletvama i bogojebom. Naboji mu se na leđima izjasniše, jad svadbarski ga poduzima.

Spasija zabeže od kuće, na grudima joj prednjači krst u begu. Ode Stojan ocu Jezdiju, nevolju svoju da mu razloži, do pojasa da mu se pokloni i za savet pripita.

Molim vi se, popo, kazuje Stojan, molim vi se, otkud me grobovi i bunari pohadaju. Zanela mi žena vilenje, u noćnice se odmetnula. Cipelu mi na spavanju preotela i sad se skomuća i začepljuje sa svitom vilinjom.

Otac Jezdije po nosu brčka, san mu se po debelim kopcima povlači. Krst mu se na trbuhu poznaje. Skače kao da je samu nečist pred sobom zapazio.

I žena ti je pazuho glogom mazala, veli popo, pa se sve više u mantiju uvlači. A Hrist je sa glogom muku namučio i rdavim ekserima podario dušu svoju.

Svetuj, Stojan mu veli i zapomaže. Oko nogu mu se suče prašina. Kud glavu da zaklonim. Nekrštenca mi je gotovila, zar greh se sa venčanom ženom začinje.

A što si venčano ruho marvenim alatom ukaljao, veli otac Jezdije. Jesi u obraz takao, jesi.

Otac Jezdije ga u jeres opominje, da šta misli: pšenica iz zemlje niče, a grehu su puti vaskoliki. S metlom hrastovom da meteš, nikuda pobega nema. Češljem rusu kosu da izgrebenaš, nesreća ne ustupa. Očem greh, očem se čovek raščinja. Iščešljana vlas po ognju se povlači, cvrči, a greh ljudski se ne zatomi. Čudno mi stado ljudsko namešaše.

Krst na trbuhu skače: oči da iskopa, noge da polomi. Stojan sluša i rukom se zaklanja pred svetlim krstom. Uši da mu iskoče, samo da se u nevolji razbere.

čovek što u posnom tihanu prebivam, a opet me iskušenje nadima, buve kolju. Pogan me ženska u snu pohada, izmetinja mi se sklupčana u devičjem ruhu priviđa. Pogan ženska mahnita u snu, jeres neviđena. Bešaj se, Stojane, na uzad crkvenu. Zvonara će dušu da ti olakša, strah u gaće da popusti.

Beša se Stojan, ali snaga ga izdaje, znoj mu oči isteruje. Oko nogu mu se suče prašina, slabim nogama nema odskoka. Zariva u uboje štrojačke makaze, snagu da povraťi. Beša se Stojan, a po vratu ga ruke nekrštenaca dave.

Vidi otac Jezdije da ga uže ne prima, da je Stojan gospodovo seme. Vidi otac Jezdije da ga uže ne prima, da je Stojan gospodovo seme sa protokom zamešao. Odiže glavu prema nebesima, diže rečcu svoju.

Čudno mi stado ljudsko zamešaše, veli, a oko mu poigrava i znoj mu mantiju za leđa lepi.

Molim vi se, veli Stojan, i po prašini pručke zaleže. Molim vi se, klanjam vi se. Ne razmini me savetom, ludog glavi pridri. I bunjište sunce na uranku ugrije, a nekmoli čovečju glavu. Gde je čovek, a gde mora biti. Na sugrebu njegov usud stoji.

Ustupi, sine, veli popo, ne bi ti se reč začula. Ruke su ti pune neblagotinje, marvinskim se suzama kupaš, a s gospodom bi hteo da se preš. Ustupi, granu odmetnicu saslušaj kad ti na glavu pane. Sretenje je čoveku kad se milost na njega višnja proširi. U pogani se začimamo, a greh po nama kolo vodi. Pošten sam čovek, ne kusah slasti iz žene dolje, sa-grešenja neimam. Dok se mesec na nebu izjede i njegov lik mi se kraj-kom ukaže, dođi meni.

Ode Stojan niz bogazu, glava mu se na grudima šćučurila. Niske mu grane tur oprašuju, a visoke mu raklje glavu zažimaju. Kamen kad prestigne, a taj ga po glavi udari. Leva mu noga bosi trag ostavlja, kucaju mu makaze po pojasu. Puna mu glava haotinja, kao da je pod bunikom stada naganjao i mrtvojavljene štrojio.

Dođe kolaru da malo noge odmori i utehe začuje. Slatko i bunarsku vodu da mu prinesu. Sa znancem prebol da podeli.

Nosi se, veli kolar. Da si mi kuću zaobišao, netragom se zaputio. Smučuješ poštene, noćnicama u gaće zagledaš. Noge da ti se razjedu što pred mene dolaziš.

Bar da sa kim bubotke podeli, krv da pomeša. Srce mu se sleglo u grudima, drob bi se njegova od nemilja primirila. Polič dudovače da omunja za stolom i ljudskog daha da se naprima. Ganjaju ga kao šugavo pseto, kao zaklatu što poganom se raširi i ljudima kuž i smet nevoljan nanosi.

Oči Stojan beči, po vratu mu šarenica. Oturaju ga, preko praga ne puštaju. Ruke nekrštenaca gde su stajale, crvene se šare uhvatile. Ne vidi Stojan šta mu dušu na pamuk svilotočan zavlači, a ljudski ga nemar i prekora tišii.

Sklanja rusu glavu u svoj dom, nigde ga ne pripuštaju. Gde je čovek, a gde mora biti. Crnokorasti nož mu prazan dom pohodi, rasek mu se kroz badžu uvlači. Vidi vlas crljenu kako mu se bliži, oko vrata ga opliče. Nagaz mu je muški kao greh pirjani, rasek ga u čelo zgađa. S jezika mu reč ne vrevi, zidovi da ga slušaju. Zeže ljute rane i po

glavi se kadi. Teška mu se paprika oko vrata steže. Zajela mu se glava od nevolje, i spasa ne vidi u jutrenju. Goveda mu više pod alatom ne burličkaju. Čuvaju se seljani da ga pojeti pripuste. Starojka mu se pod pazuhom privida, sve ga noktom svetuje i zadeva. Glava mu se troši kao protok na pržini. Po makazama štrojačkim krv se i rđa kao marvena srča ujagmila, i sve ga na skoru smrt napominje. Bosa noga gde stane, sretanje ne dočeka. Kano dim uz komin, kano šaren pasulj u duvaru, nema mu uboja koji ne boli, nema mu sna, ni počinka. Na trepi mu se trava javka vlača, sećicom se na svetlu poigrava. I famo gde je najtanji, tamo ga nekršćenci pritiskaju.

Ode Stojan i ukrade cipelu deteta nerođenog, pa juri po domu kao da je deset nevestinjah češljeva pojeo i protok kao balance zapatio. Zapali cipelu definj i po kući veje, e da bi se gresi razmakli i raspustili. Čini da svoje mokrenjem po smrekinom ugljivlju razdimi.

Sani, veni, sani
Na glavu se nesrećo ljudska ne penji
Još omanje, još pomanje
Sani, veni

Crljene vlasli po jastuku se nalaze, nepomenik Stojanu rova pod pazuhom, trava pljuskavica mu glavu na muku izrađa.

Sani, veni, sani
Još omanje, još pomanje
Sa nesrećom, bože, dimani
Sani, veni

Kad se u noć pusti i pred crljenim vetrom izbegava, kad paučje predivo iz džepova vadi, nijedna mu kuća vrata ne otpire. Kolar se oglušio i sačmarom ga vrebao. Kovač ga maljem rasteruje i varnice za njim u dostig šalje. Neće niko da mu u osveštani dom unide, da na kamaru sena trošnu glavu skloni. Neblagotinju niko neće.

Otac Jezdije ga pred kućom dočekuje, mantijom se razmahao. Stane Stojan, glava mu na grudima opada, samo što se sa ramena ne odmećne. Goleme su ga nevolje zatekle, blaganje je ljudsko i primir zagubio.

Čudno mi je stado višnji zamešao, veli otac, a krst pred Stojana ne iznosi, ni ti mu ruku podmeće na celov. E bi li ti pomogao, samo da me prislušaš. Ljudska je pamet kratka, a greh je očas zaskoči. Utroba se ženina otvara, a to ti je grob osveštani. Pravednici iz njega izlaze, uskravaju. Odočjad će o kamene copati, a u rakama neće pokajnike naći.

Sluša Stojan, pa popa na svoju nesreću navraća. U bunjištu bolnik crep da greje, zdravlje bi mu se na obrazu javilo. Ako greha ima, on ga je zgleđao. Grana se od bagrema odmećne, pa se u ognju razvarniči. Samo je čovek neuk, i kad padne odmorište mu je sugreb. Vadi Stojan paučje predivo, nepomenak mu se tugaljivo pod pazuhom spominje. Bodežom si rane niže, pepelom i prahom se posipa. Hoće li se jad njegov saslušati, od višnjega usluh da dođe.

Svetuj, popo, ako boga poznaš i sa njim dimaniš. Trava smicaljka me obilazi, vodenglave psine oko kuće mi grebu. Kazuj, oče, kako nezdravilo sairti, kako mi do ljudskog daha doći i obraz povratiti.

Otac Jezdije ga na jeres opominje. Ako mu se žena umetnula u noćnice, ako mu se po vratu prsti nekrštenaca nalaze, nek se pritrpi.

Nisam ja, veli otac Jezdije, i podriguje, nekrsta okusio, nisam sasma. Dao sam ti uže da se bešeš, živ bio. Nebo sluha od tebe teško poprima.

A ti si me blagoslovom odario, kaže Stojan i u slabine pesnice zabija. Ti si me svetom vezom zaručio i rekao: to je žena tvoja, Petrinja. Nisam ućevan čovek, a ti si iz knjiga mogao privideti sa kojim se ona zamaje i čepi. Ovilenila, moju nogu na sugreb postavila.

Težak je sugreb tvoj, veli popo i podriguje. Idi na sve četiri strane, pribiraj krv pravedničku rasutu. Pred koprivom se pokloni i ožeg od svake ponesi. Vreću venčanu nosi i u nju gojne buve skupljaj. To će ti žena biti, sa njom češ mir naziveti, mahnitost će te proći.

Sluša Stojan, ruku na uvo pristavlja ne bi li štogod još dočuo o svojoj sudbi zakrenutoj.

Gde sa buvama da živim, gde mene taj pokor da zaide.

Tako ti je zapisano, ne svaćaj sa puta svetovna. Na utrini gde se

četiri puta sreću, noćivaj i počivaj. Mnoge su vojske prošle, buve su s njima družbu zadevale i popufile. A šta li je čovek na zemlji do li vojnik. Sretanje je čoveku kad se milost na njega višnja proširi.

Stojan, gde pođe, samo jedan put za sobom ostavlja. Nikako na četiri strane da se razide. Čovek, pa mu je nevolja sa umom zadarena. Ugn ga popo glupostima, hoće nesreći da se usmehe. I čistina Stojanu smeta, i napuštene potočare. Vija on pamet po šumi, grobove nekrštenaca zaobilazi, gnezda kukuvija zagovara. Sluša Stojan, travu šapnicu oko uva previja, popuščica mu u glavu udara, pržina mu se na glavu trošnu spušta. Ustukni, noćnice, veli u snu, uzmakni, odmakni, a grlo mu suvo kao kaca u sušari. Pominje cipelu definju što je oganj sagori, pominje sreću nevidenu da buvama u trag uđe i mladu kući dovede. Bolja je vreća buva, no da ga izmetinja sklupčana u devičjem ruhu pohađa i da mu moćnice uvrće. Gnezdo ga kukuvije zagovara, trava šapnica ga svetuje.

Prti vreću venčanu i putevima se zamlauče. Grana odmetnica kad mu se na glavu sruši, i nju razume. Naseobe ljudske izbegava, ljudi su ga oturili, graisaće on svoj usud i sugreb. Cim mu se samljena kuća ukaže, on levo-desno u beg zaždi. Ožega mu telo puno, kad zastudi nema za njega zime na studenoj zemlji. U trag samo krvi rasutoj da uđe. Bunjište sunce na uranku greje, a nekmoli čovečju glavu. Desetog dana mu se prividi ženska glava kako se u kotlu kuva. Kosa joj crljena na buljave oči popala, a ona zeva. Iz usta joj sutravica kulja, a ona zeva.

Daj, babo, glavu, više Stojan, daj, babo, glavu. Pritiska ga kofoao po stomaku, a on smrekinu ugljivlje hvata i njime vodu osvešćuje. Ženska glava u vodi cvrči, al bi umakla. Vodenglavi se odnekud satvori, pa joj lice sugrebima zareduje, arlauče i skamuče.

Najutro Stojana sretna misao zastire. Stišće glavu među šake, misao da učuva. Do raskršća putem da ide poprečke, tri puta za uranka obide i na isto mesto se povraća. Skoroteći od misli radosne, ne da mu se na miru da ustoj. Glogovo korenje suzama kajnicama obliva, buve će se same pojaviti.

Mnogo je puta njegova noga obigrala, prašina se oko njega sukala i stubila. Strovali ga umor, a on u padu odmorište nalazi i san pravedni. Buve noću same dolaze u vreću kad ga na raskršću san prevari. Hifa napred, sledovi ga kukuvija pomažu, izvori mu ožege zapajaju. Vidi Stojan kako vreća oblićije ženino poprima, vidi radost nevidenu što mu se zarođi. Neće krv pravednika biti zatvorena, ne da se pravda sugrebom omadijati. Odočjad će o zemlju copati, popine reći ga praće, a u rakama neće pokajnike naći.

U putu ga presreće božjak, prišt ga optočio, u sedinu je obrastao kao u mudri brst. Hlede Stojan da mu se ukloni s puta, a prosjak mu ožege celiva i na grudima rušne prima.

Neka ti je sa srećom, namerniče. Vidim da se krv ne rasipa, vidim da te sreća ovarisala u pravednika. Godinama za buvama u trag uzlazim, a samo jedna mi se pokaza. Sve sam je među noktima čuvao da ne utekne. Pravo da ti je, sreću neka ti donese.

Pokloni mu i uzu vešanoga, to sreću čoveku daje. Vidi Stojan da mu se put bliži kraju, zaveš je ispunio. Prosjak ga za uvo cima i sinom naziva.

Dok pristiže u selo, već se poljski radovi dokonaše. Otac Jezdije ga u crkvi dočekuje, mantija mu lojem pokapana, krst mu se na trbuhu žuti, sve prizračak u Stojana dobacuje. Nađe se i Spasija, zaupokojka, da mu sreću nazove i grudvom tamjana odari. Seljani zaziru, glede čudo u vreći, glede mladu što glavu ne pomalja. Otac Jezdije podruku Stojina uzima i da mu je sa srećom, veli.

Stojan sreću ne izdrža, kuća mu je tesna, a primir i sanak mu ponajlak dođe. Kolaru neće ni da gleda, sve poklonjenu uzu po rukama pribira. Štrojačkom alatkom nokte podrezuje i da se predstavi večnosti sprema.

Zvonara se razječa, sve seljane na noge pridize, gole na mesečinu isteruje. Popo Jezdije se prepao i krst u gaće sakrio, da se nije sudnji čas ubližio. Zvonara se oglašava, na sve strane vetar zvuke ugušne nosi. Spasija, zaupokojka, ni glavu da pomoli ne sme. Od komšijke je deše pograbila i o bunar mu glavu copala. Kolaru konji obesni izgaziše. Jure da vide šta se po zvonu zbiva. Dođe li sudnji čas ili koja pokora.

A tamo vide pokajnika kako se zavesio, i glasinama san tvrdi zmuvaov. Eto Stojana kako i sada visi.